

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський

університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«НОТАРІАТ УКРАЇНИ»**

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право
--------------	----------

Спеціальність	081 Право
---------------	-----------

Освітньо-професійна програма	Право
------------------------------	-------

Полтава 2022 рік

Розробник/укладач програми:

Яна Волошина – к. ю. н., доцент кафедри правознавства
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Магновський Ігор – д. ю. н., професор, професор кафедри теорії та філософії права факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ

Мирослава Мосюк – адвокат Адвокатського об'єднання «GORO legal»

Програма навчальної дисципліни «Нотаріат України» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р. № 1.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

к. ю. н., доцент

 Олег КУЛЬЧІЙ

Анотація навчальної дисципліни

Нотаріат України є однією з основних навчальних дисциплін підготовки бакалавра з права, вивчення якої необхідне для підготовки фахівців-юристів до практичної роботи, пов'язаної із забезпеченням виконання засвідчувальної та контрольно-реєстраційної функції під час вирішення юридичних справ.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення нотаріальної діяльності, а також безспірні правовідносини, які забезпечуються державою та пов'язані з вчиненням нотаріальних дій, спрямованих на встановлення нормативними актами меж дозволеної поведінки суб'єктів нотаріального процесу.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні системи знань про поняття нотаріату України, його функції, принципи та місце в системі права; засвоєнні студентами ґрунтовних теоретичних знань щодо суб'єктів нотаріальної діяльності, їх прав та обов'язків; закріпленні та поглибленні знань теорії нотаріального процесу, його поняття, предмета, змісту та стадій; поглибленому вивченні нотаріальної діяльності в Україні, порядку вчинення нотаріальних дій, організації нотаріату, надання різних видів правової допомоги, що сприятиме розумінню майбутніми фахівцями-юристами ролі й місця нотаріату в суспільстві.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Історія виникнення та становлення нотаріату як інституту превентивного правосуддя. Державне регулювання нотаріальної діяльності. Професійне самоврядування нотаріусів в Україні. Процесуально-правовий статус нотаріуса та його помічника в Україні. Приватна нотаріальна діяльність. Державні нотаріальні контори та державні нотаріальні архіви. Етика нотаріальної діяльності. Посвідчення угод і правочинів. Видача свідоцтв органами і особами, які вчиняють нотаріальні дії. Вчинення посвідчувальних написів. Засвідчення вірності копій документів і виписок з них, справжності підписів і вірності перекладу. Посвідчення фактів. Вчинення виконавчих написів, протестів векселів, морських протестів. Оскарження нотаріальних дій. Міжнародне співробітництво в нотаріальній галузі.

Abstract of the discipline

The Notary of Ukraine is one of the basic subjects of training the Bachelor of Law, the study of which is necessary to prepare legal experts to

practical work connected with ensuring the performance of the certification and the function of control and registration in the settlement of legal cases.

The subject of the discipline study is the social relations arising in the course of notarial activity, as well as the non-disputable legal relations, which are provided by the state and related to the performance of notarial acts aimed at establishing by normative acts of the authorized behavior limits of the notarial activity subjects.

The goal of the course is to form a system of knowledge about the concept of notary of Ukraine, its functions, principles and place in the system of law; mastering by the students of basic theoretical knowledge about the objects of notarial activity, their rights and obligations; consolidation and deepening of knowledge of the theory of notarial process, its concept, subject, content and stages; in-depth study of notarial activity in Ukraine, the procedure of notarial acts, the organization of notaries, the provision of various types of legal assistance, which will help to understand by the lawyers-to-be of the notary's role and place in society.

The content of the course is revealed in the following topics: The history of the emergence and formation of the notary as an institution of preventive justice. State regulation of notarial activity. Professional self-government of notaries in Ukraine. Procedural and legal status of a notary and his assistant in Ukraine. Private notary activity. State notary offices and state notarial archives. Ethics of notarial activity. Certification of agreements and transactions. Issuance of certificates by bodies and persons performing notarial acts. Execution of certification inscriptions. Certification of authenticity of copies of documents and extracts from them, authenticity of signatures and authenticity of translation. Evidence of facts. Execution of writs of execution, bills of exchange protests, maritime protests. Appeal of notarial actions. International cooperation in the notarial field.

Anotace vědecké disciplíny

Notář Ukrajiny je jednou ze základních učebních disciplín bakalářského studia práva, jejíž studium je nezbytné pro přípravu právníků na praktickou práci spojenou se zajištěním výkonu zástupné a kontrolní a registrační funkce při řešení právních případů.

Předmětem studia studijní disciplíny jsou společenské vztahy vzniklé při výkonu notářské činnosti, jakož i nestátní právní vztahy zajišťované státem a související se spácháním notářských úkonů zaměřených na stanovení normativních aktů hranic povoleného chování subjektů notářského řízení.

Cílem vzdělávací disciplíny je vytvořit systém znalostí o pojmu notářství Ukrajiny, jeho funkcích, principech a místě v systému práva; osvojení si studentů důkladných teoretických znalostí o předmětech notářské činnosti, jejich právech a povinnostech; upevnění a prohloubení znalostí teorie notářského procesu, jeho koncepce, předmětu, obsahu a fází; hloubkové studium notářské činnosti na Ukrajině, postup notářských úkonů, organizace notářského řízení, poskytování různých druhů právní pomoci, která přispěje k pochopení role a místa notáře ve společnosti budoucími právními odborníky.

Obsah studijní disciplíny se odhaluje v těchto tématech: Historie vzniku a vzniku notářství jako instituce preventivní justice. Státní regulace notářských činností. Profesní samospráva notářů na Ukrajině. Procesně-právní postavení notáře a jeho asistenta na Ukrajině. Soukromá notářská činnost. Státní notářské kanceláře a státní notářské archivy. Etika notářské činnosti. Průkazy transakcí a exekucí. Vydávání osvědčení orgány a osobami, které provádějí notářské úkony. Výkon identifikačních nápisů. Ověření věrnosti kopií dokumentů a výpisů z nich, pravosti podpisů a věrnosti překladu. Prokazování faktů. Výkon exekučních nápisů, protesty směnek, námořní protesty. Odvolání proti notářským úkonům. Mezinárodní spolupráce v notářské oblasti.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Нотаріат України» укладена відповідно до освітньо-професійної програми Право, розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Нотаріат України» є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення нотаріальної діяльності, а також безспірні правовідносини, які забезпечуються державою та пов'язані з вчиненням нотаріальних дій, спрямованих на встановлення нормативними актами меж дозволеної поведінки суб'єктів нотаріального процесу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Нотаріат України» є формування системи знань про поняття нотаріату України, його функції, принципи та місце у системі права; засвоєння здобувачами вищої освіти ґрунтовних теоретичних знань щодо суб'єктів нотаріальної діяльності, їх прав та обов'язків; закріплення та поглиблення знань теорії нотаріального процесу, його поняття, предмета, змісту та стадій; поглиблене вивчення нотаріальної діяльності в Україні, порядку вчинення нотаріальних дій, організації нотаріату, надання різних видів правової допомоги, що сприятиме розумінню майбутніми фахівцями-юристами ролі й місця нотаріату в суспільстві.

Завданнями навчальної дисципліни є: засвоєння поняття нотаріату України, його функцій, принципів, суб'єктів нотаріальної діяльності, їх прав та обов'язків; ознайомлення студентів з нормативно-правовими актами, які регулюють нотаріальну діяльність в Україні; розуміння загальних вимог і порядку вчинення нотаріальних дій; формування у здобувачів вищої освіти навичок аналізу норм законодавства про нотаріат, вироблення уміння тлумачити і правильно застосовувати норми матеріального та процесуального права на практиці; усвідомлення майбутніми юристами ролі та призначення права як цінності громадянського суспільства, правової культури і правосвідомості.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 3);

- здатність працювати в команді (ЗК 9);

спеціальні, фахові, предметні:

- здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції (СК 12);

- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК 13);

- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації (СК 14).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми. В результаті освоєння дисципліни студент повинен:

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (ПРН 3);

- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (ПРН 5);

- знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (ПРН 13);

- працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди (ПРН 17);

- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН 19);

- готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях (ПРН 21);

- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (ПРН 22).

Навчальна дисципліна є **обов'язковою** у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – **залік**.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Інститут нотаріату в Україні як невід’ємний елемент правової держави

Тема 1. Історія виникнення та становлення нотаріату як інституту превентивного правосуддя

Історико-правовий аналіз виникнення та розвитку нотаріальних органів. Походження нотаріату. Нотаріат за часів Стародавньої Греції та Риму.

Світові системи нотаріату. Компетенція нотаріальних органів англосаксонських країн. Види нотаріальних органів країн латинського (писаного) права, їх функції. Організація і розвиток італійського нотаріату. Поняття та напрями діяльності нотаріальних корпорацій. Роль французького нотаріату у розвитку нотаріальної справи. Реформа французького нотаріату 1270 року: зміст, напрями, наслідки. Порядок призначення французьких нотаріусів, нормативне регулювання їх діяльності.

Нотаріат в Європі. Розвиток нотаріату в Німеччині. Особливості нотаріату в Німеччині. Нотаріальний статут 1512 року. Поняття «чистого нотаріату». Взаємодія нотаріальних органів з адвокатським корпусом у Німеччині. Характеристика Закону про безспірну юрисдикцію від 21 вересня 1898 року. Специфіка німецького нотаріату та його юрисдикція.

Історія становлення нотаріату в Україні. Український нотаріат за часів Київської Русі. Інститут нотаріату за часів Петра I. Положення про нотаріальну частину 1866 року, його зміст. Особливості автономізації нотаріату. Українське нотаріальне положення від 1923 року. Місце нотаріату в системі державних органів у часи СРСР. Вплив кодифікації цивільного і цивільного процесуального законодавства на розвиток українського нотаріату. Загальна характеристика Закону України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року.

Тема 2. Державне регулювання нотаріальної діяльності

Нотаріат як правовий інститут. Поняття, завдання та функції нотаріату. Система нотаріату в Україні. Роль нотаріату при здійсненні правозахисної та правоохоронної функцій. Захист та охорона прав і

законних інтересів фізичних і юридичних осіб як основне завдання інституту нотаріату.

Міністерство юстиції України у системі органів нотаріату. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату: завдання, функції та порядок діяльності. Основні засади роботи Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату: законність, об'єктивність, колегіальність прийняття рішень та їх обов'язковість. Зміст Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату від 31 серпня 2011 року.

Структура нотаріальних органів. Організаційні форми нотаріальної діяльності. Державна та приватна нотаріальна діяльність. Компетенція державних нотаріальних контор. Поняття «державний нотаріус» і «приватний нотаріус». Поняття державного нотаріального архіву. Організація діяльності та компетенція державних нотаріальних архівів. Реєстрація приватної нотаріальної діяльності. Особливості приватної нотаріальної діяльності. Гарантії нотаріальної діяльності: поняття, функції, класифікація.

Нормативно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні. Нормативно-правові акти у сфері нотаріату. Основні положення Закону України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 22 лютого 2012 року. Правила ведення нотаріального діловодства від 22 грудня 2010 року. Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса від 22 березня 2011 року. Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності від 23 березня 2011 року. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування від 11 листопада 2011 року.

Тема 3. Професійне самоврядування нотаріусів в Україні

Поняття професійного самоврядування нотаріусів. Мета та основні завдання професійного самоврядування нотаріусів. Принципи нотаріального самоврядування як основоположні засади: законність, гласність, незалежність, демократичність, колегіальність, виборність, обов'язковість членства нотаріусів та виконання рішень органів професійного самоврядування, прийнятих відповідно до їх компетенції, забезпечення рівних можливостей доступу нотаріусів до участі в професійному самоврядуванні.

Система органів професійного самоврядування нотаріусів в Україні. Нотаріальна палата України (НПУ) як професійна

організація, яка об'єднує всіх нотаріусів України. Мета діяльності та цілі Нотаріальної палати України. Основні завдання та функції Нотаріальної палати України. Умови і порядок набуття та припинення членства у Нотаріальній палаті України. Права та обов'язки членів Нотаріальної палати України. Органи Нотаріальної палати України. З'їзд нотаріусів України як вищий орган Нотаріальної палати України. Керівник і склад Ради НПУ. Характеристика основних функцій Ради НПУ. Регламент роботи Ради НПУ. Порядок призначення та повноваження Президента НПУ. Повноваження Першого віцепрезидента НПУ. Основні завдання Ревізійної комісії НПУ. Склад і компетенція Комісії з питань професійної етики нотаріусів НПУ.

Тема 4. Процесуально-правовий статус нотаріуса та його помічника в Україні

Нотаріус як суб'єкт здійснення нотаріальної діяльності. Набуття права на заняття нотаріальною діяльністю. Основні вимоги до набуття статусу нотаріуса. Порядок допуску до складання кваліфікаційних іспитів осіб, які мають намір здійснювати нотаріальну діяльність. Процедура проведення кваліфікаційного іспиту для осіб, які мають намір здійснювати нотаріальну діяльність. Стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса.

Порядок отримання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю. Підстави відмови у видачі свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю. Присяга нотаріуса, її зміст і значення. Обов'язок нотаріуса дотримання нотаріальної таємниці. Поняття та межі нотаріальної таємниці.

Повноваження нотаріуса. Професійні права та обов'язки нотаріуса в Україні. Умови та порядок притягнення нотаріуса до дисциплінарної відповідальності. Юридична відповідальність нотаріуса. Адміністративна відповідальність нотаріуса. Цивільно-правова відповідальність нотаріуса. Кримінальна відповідальність нотаріуса.

Правові підстави і порядок припинення права на заняття нотаріальною діяльністю. Вимоги щодо несумісності з діяльністю нотаріуса. Анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю.

Нотаріальний округ: поняття, порядок визначення. Утворення нотаріальних округів. Процедура зміни нотаріального округу нотаріусом.

Правовий статус помічника нотаріуса: права та обов'язки. Вимоги та особливості набуття статусу помічника нотаріуса. Організаційні форми праці помічника нотаріуса.

Тема 5. Приватна нотаріальна діяльність

Поняття «приватний нотаріус». Порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності. Реєстраційне посвідчення про реєстрацію приватної нотаріальної діяльності: поняття, форма, порядок одержання. Формування та ведення реєстраційних справ приватних нотаріусів. Поняття «заміщення приватного нотаріуса». Правові підстави та порядок заміщення приватного нотаріуса. Договір про заміщення приватного нотаріуса: умови, зміст, вимоги. Підстави зупинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса. Порядок зупинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса. Підстави та порядок припинення приватної нотаріальної діяльності. Особливості припинення приватної нотаріальної діяльності.

Вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса. Розуміння поняття «сертифікація приміщення». Сертифікація робочого місця (контори) приватного нотаріуса та порядок її проведення. Акт про сертифікацію відповідності робочого місця (контори) як підтвердження відповідності робочого місця нотаріуса вимогам. Підстави для відмови у сертифікації відповідності робочого місця (контори) приватного нотаріуса. Порядок виготовлення та знищення печатки приватного нотаріуса.

Відповідальність приватного нотаріуса. Страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса від 19 серпня 2015 року. Оплата вчинюваних нотаріальних дій. Сплата приватним нотаріусом податків. Міністерство юстиції України як суб'єкт перевірки організації нотаріальної діяльності приватного нотаріуса, дотримання ним порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства. Архівне зберігання нотаріальних документів приватним нотаріусом.

Тема 6. Державні нотаріальні контори та державні нотаріальні архіви

Поняття «державний нотаріус». Порядок створення і ліквідації державних нотаріальних контор. Поняття «державна нотаріальна контора». Освітньо-кваліфікаційні вимоги до завідувача державної

нотаріальної контори. Підстави і порядок призначення на посаду завідувача державної нотаріальної контори. Порядок призначення на посаду державного нотаріуса. Підстави і порядок звільнення з посади завідувача державної нотаріальної контори. Порядок звільнення з посади державного нотаріуса. Утримання державних нотаріальних контор.

Державний нотаріальний архів: поняття та порядок заснування. Нормативно-правова основа діяльності державних нотаріальних архівів. Основні завдання та функції державного нотаріального архіву. Передавання справ до нотаріального архіву. Підстави і порядок призначення на посаду завідувача державного нотаріального архіву. Підстави і порядок звільнення з посади завідувача державного нотаріального архіву.

Поняття та правила ведення нотаріального діловодства. Вимоги щодо складання та оформлення документів у процесі ведення нотаріального діловодства. Порядок використання, зберігання, обігу спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх витрачання. Порядок ведення Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів. Спеціальний бланк нотаріального документа: форма, вимоги. Відповідальність за ведення нотаріального діловодства та архіву. Порядок приймання – передавання документів нотаріального діловодства, а також продовження провадження спадкової справи. Складання та оформлення організаційно-розпорядчих документів. Оформлення справ для архівного зберігання. Складання описів нотаріальних справ.

Відповідальність державного нотаріуса. Порядок ведення та заповнення реєстрів для реєстрації нотаріальних дій. Оплата вчинюваних нотаріальних дій державними нотаріусами. Перевірка організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів.

Тема 7. Етика нотаріальної діяльності

Професійна етика як норма поведінки нотаріусів. Правила поведінки нотаріуса при здійсненні ним своїх професійних обов'язків та у відносинах у суспільстві. Сумлінна професійна поведінка нотаріуса, її сутність. Морально-етичні зобов'язання нотаріуса. Загальна характеристика основних заповідей Міжнародного союзу нотаріату. Конфлікт інтересів у діяльності нотаріуса: зміст, засоби запобігання, шляхи врегулювання.

Правила професійної етики нотаріусів України. Основні принципи та вимоги до професійної етики нотаріуса. Морально-етичні стандарти особистої поведінки нотаріуса. Поведінка нотаріуса у позаробочий час.

Принципи професійної етики нотаріуса України: публічність, незалежність і неупередженість, законність, доступність, безпосередність, нотаріальна таємниця та конфіденційність, чесність, сумлінність, повага до професії.

Характеристика вимог до нотаріуса при здійсненні нотаріальної діяльності. Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися. Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та Нотаріальною палатою України. Обмеження та обов'язки нотаріуса, пов'язані з рекламою. Дії, які принижують професійну гідність нотаріуса. Реагування нотаріуса на незаконну або неетичну поведінку іншого нотаріуса.

Класифікація порушень правил професійної етики: незначні, серйозні, особливо серйозні. Відповідальність нотаріуса за порушення правил професійної етики. Характеристика та підстави застосування стягнень за порушення правил професійної етики (зауваження, попередження, анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю).

Модуль 2.

Загальні правила і порядок вчинення нотаріальних дій

Тема 8. Посвідчення угод і правочинів

Договір, угода, правочин: співвідношення понять. Місце посвідчення правочину. Кількість примірників правочину. Посвідчення правочинів за участю дітей, а також осіб, над якими встановлено опіку або піклування. Посвідчувальний напис у нотаріальному процесі. Порядок внесення змін до нотаріально посвідченого договору. Порядок розірвання нотаріально посвідченого договору. Підстави сплати державного мита за посвідчення договору.

Посвідчення правочину щодо розпорядження майном, що є спільною сумісною власністю. Нотаріальне засвідчення справжності підпису другого з подружжя на заяві. Випадки посвідчення нотаріусом правочину щодо розпорядження майном без згоди другого з подружжя. Реалізація переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності. Порядок володіння та користування спільним майном або конкретними його частинами та укладення

договорів про визначення розміру часток, зміну розміру часток, а також виділення частки в натурі.

Посвідчення правочинів про відчуження та заставу майна. Документи, що подаються нотаріусу при вчиненні правочину про відчуження та заставу майна. Посвідчення правочинів про відчуження або заставу (іпотеку) майна, яке передано за договором управління. Підготовка до посвідчення правочину про відчуження та заставу майна. Посвідчення правочинів щодо відчуження земельної ділянки. Посвідчення договорів про відчуження об'єктів незавершеного будівництва. Посвідчення договорів застави. Посвідчення договорів про відчуження транспортних засобів, інших самохідних машин і механізмів. Посвідчення договору довічного утримання (догляду). Посвідчення спадкового договору. Посвідчення договору ренти.

Заповіт як особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті. Порядок складення заповіту. Загальні вимоги до форми та змісту заповіту. Заповіт з умовою. Спільний заповіт подружжя. Посвідчення нотаріусом секретного заповіту, його оголошення. Порядок зберігання секретних заповітів. Порядок скасування секретного заповіту. Посвідчення заповіту при свідках.

Поняття довіреності. Вимоги до змісту довіреності. Визначення строку дії довіреності. Посвідчення довіреності, виданої в порядку передоручення. Порядок скасування довіреності. Реєстрація посвідчення довіреності, припинення її дії.

Посвідчення договорів управління майном. Поняття та істотні умови шлюбного договору. Порядок посвідчення нотаріусом шлюбного договору. Посвідчення договорів найму або позички будівлі, іншої капітальної споруди (їх окремих частин), найму (оренди) або позички транспортних засобів, договорів лізингу. Посвідчення договорів між подружжям, батьками дитини, а також особами, які проживають однією сім'єю.

Тема 9. Видача свідоцтв органами і особами, які вчиняють нотаріальні дії. Вчинення посвідчувальних написів

Поняття спадкування. Спадщина та її склад. Реалізація права на спадщину. Порядок оформлення спадщини. Свідоцтво про право на спадщину та строки його видачі. Порядок видачі свідоцтва про право на спадщину. Видача свідоцтва про право на спадщину за законом. Видача свідоцтва про право на спадщину за заповітом. Порядок отримання свідоцтва про право на спадщину.

Поняття спільної сумісної власності та її особливості. Поняття спільного майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Видача свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього подружжя) на підставі спільної заяви. Спільна заява як факт відсутності спору між подружжям щодо поділу спільного майна. Особливості та порядок перевірки факту права власності на майно.

Спадкування майна, що знаходиться у спільній сумісній власності подружжя. Виділення частки майна, що знаходиться у спільній сумісній власності, у разі смерті одного з подружжя. Видача свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього подружжя) у разі смерті одного з подружжя (колишнього з подружжя). Факти, які підлягають обов'язковій перевірці при видачі свідоцтва про право власності у випадку смерті одного з подружжя. Підтвердження факту смерті одного з подружжя.

Поняття та порядок проведення прилюдних торгів. Аукціони: суть, види, порядок проведення. Етапи проведення відкритих торгів. Порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, на яке згідно із законодавством звернено стягнення. Порядок реалізації арештованого майна. Порядок придбання нерухомого майна з аукціону. Видача нотаріусом свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів). Порядок визнання аукціону таким, що не відбувся. Видача нотаріусом свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо вони не відбулися.

Посвідчувальні написи у нотаріальному процесі. Умови вчинення виконавчих написів. Зміст посвідчувального напису нотаріуса. Вимоги до посвідчувального напису на нотаріально оформлюваному документі. Строк пред'явлення виконавчого напису. Порядок стягнення за виконавчим написом. Стягнення грошових сум або витребування майна за виконавчим написом.

Тема 10. Засвідчення вірності копій документів і виписок з них, справжності підписів і вірності перекладу

Способи засвідчення копій документів. Засвідчення вірності копій документів як нотаріальна дія, її юридичне значення. Вимоги до документа, що посвідчується. Загальні умови засвідчення вірності копій документів. Відповідність документа як одна з основних умов засвідчення вірності його копії. Зміст і юридичне значення документа, що посвідчується. Правові наслідки засвідчення вірності копії документа. Перелік документів, з яких вірність копії не засвідчується.

Поняття копії документа. Види копій документа: відпуск, витяг, дублікат. Засвідчення вірності копії з копії документа.

Виписка з документа: поняття та ознаки. Співвідношення понять «виписка» і «витяг». Загальні умови засвідчення вірності виписки з документа. Порядок і правила засвідчення вірності виписки з документа.

Поняття та види підпису. Засвідчення справжності підпису на документах. Суб'єкти засвідчення справжності підпису на документах. Особливості засвідчення справжності підпису на документах. Умови дійсності документа, на якому засвідчується підпис. Ситуації, у яких забороняється засвідчення справжності підпису на документах. Оплата засвідчення нотаріусом справжності підпису на документах.

Поняття та види перекладу. Типологія перекладів. Порядок засвідчення вірності перекладу документа. Способи засвідчення перекладів. Нотаріальний переклад документа. Засвідчення вірності перекладу тексту документа з однієї мови на іншу нотаріусом. Засвідчення справжності підпису перекладача на перекладі тексту документа. Засвідчення вірності перекладу, що вчинюється при вчиненні іншої нотаріальної дії. Засвідчення нотаріусом вірності перекладу документа за усним зверненням заінтересованої особи. Засвідчення нотаріусом вірності перекладу документа за клопотанням заінтересованої особи при вчиненні іншої нотаріальної дії. Оплата засвідчення нотаріусом вірності перекладу документа.

Тема 11. Посвідчення фактів

Поняття посвідчення фактів, що мають юридичне значення. Особливості посвідчення нотаріусом фактів, що мають юридичне значення.

Посвідчення нотаріусом факту, що громадянин є живим. Посвідчення факту, що фізична особа є живою у випадку міжнародного спадкування. Необхідність посвідчення факту, що фізична особа є живою у випадку, коли особа отримує періодичні платежі з-за кордону. Посвідчення факту, що фізична особа є живою як доказ при вирішенні питання про скасування рішення щодо визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

Посвідчення нотаріусом факту перебування громадянина у певному місці. Свідectво як підтвердження факту перебування фізичної особи у певному місці. Особливості посвідчення факту, що

фізична особа перебуває у певному місці консульською установою України.

Посвідчення нотаріусом факту про час пред'явлення документа. Посвідчувальний напис нотаріуса: поняття та форми. Зміст посвідчувального напису нотаріуса.

Посвідчення нотаріусом факту передачі заяв громадян, підприємств, установ та організацій. Перевірка нотаріусом заяви на наявність у ній аморальної або протиправної інформації, а також відомостей, що порочать честь і гідність людини.

Тема 12. Вчинення виконавчих написів, протестів векселів, морських протестів

Поняття виконавчого напису нотаріуса. Характеристика умов вчинення виконавчих написів. Форма і зміст виконавчого напису. Порядок стягнення за виконавчим написом. Строк пред'явлення виконавчого напису. Призначення та функції виконавчого напису нотаріуса. Порядок повернення боргу через виконавчий напис, його стадії. Стягнення грошових сум або витребування майна за виконавчим написом. Підстави та порядок оскарження виконавчого напису нотаріуса.

Поняття та класифікація векселів. Форма та обов'язкові реквізити векселя. Законодавство про особливості обігу векселів в Україні. Векселі у нотаріальній практиці. Протест векселя: поняття та види. Алгоритм вчинення протестів векселів. Особливості нотаріального провадження при вчиненні протесту векселя про неплатіж.

Морський протест як метод захисту прав і законних інтересів судовласника. Поняття морського протесту. Морський протест як нотаріальна послуга. Заява про морський протест. Порядок і місце подачі заяви про морський протест. Підстави вчинення морського протесту. Поняття і значення вчинення морських протестів. Підстави складання акта про морський протест.

Тема 13. Оскарження нотаріальних дій

Право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні. Порядок оскарження нотаріальної дії до суду. Об'єкти судового оскарження: нотаріальні дії, відмова у вчиненні нотаріальних дій. Визнання нотаріальної дії неправомірною. Розгляд справ щодо оскарження нотаріальних дій у порядку адміністративного судочинства. Постанова про відмову у вчиненні нотаріальної дії як процесуальний документ. Зміст та обов'язкові реквізити постанови

про відмову у вчиненні нотаріальної дії. Обов'язок нотаріуса відмовити у вчиненні незаконної дії як юридична гарантія здійснення нотаріальної діяльності.

Право нотаріуса на судовий захист своїх прав та законних інтересів. Підстави відмови у вчиненні нотаріальної дії. Захист прав нотаріуса у кримінальному процесі. Аналіз судової практики щодо захисту прав нотаріуса. Судова практика у справах щодо оскарження камеральних перевірок нотаріуса.

Тема 14. Міжнародне співробітництво у нотаріальній галузі

Підстави та межі застосування нотаріусом норм іноземного права у нотаріальній практиці. Проблеми застосування нотаріусом іноземного права.

Охорона спадкового майна: поняття та заходи. Правові підстави вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. Спадкування з іноземним елементом. Застосування права при охороні спадкового майна та при видачі свідоцтва про право на спадщину. Підтвердження факту проживання спадкоємця за кордоном. Порядок подачі заяви про прийняття спадщини спадкоємця, який перебуває за межами країни. Основні положення Закону України «Про міжнародне приватне право» щодо спадкування нерухомого майна.

Нотаріальне оформлення документів для дії за кордоном. Легалізація документів. Прийняття нотаріусами документів, складених за кордоном.

Зносини нотаріусів з іноземними органами юстиції. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року.

Поняття та сутність забезпечення доказів нотаріусом. Забезпечення доказів, необхідних для ведення справ в органах іноземних держав. Дії нотаріуса для забезпечення доказів, необхідних для ведення справ в органах зарубіжних держав.

Поняття міжнародного договору, його структура та форма. Класифікація міжнародних договорів. Форми надання державами згоди на обов'язковість міжнародного договору. Дія та припинення дії міжнародних договорів. Тлумачення норм міжнародного договору. Законодавство України про міжнародні договори. Міжнародні договори щодо правил про нотаріальні дії. Правовий аналіз міжнародних договорів з питань нотаріальної діяльності, їх вплив на діяльність нотаріату в Україні.

Міжнародний союз нотаріату: мета діяльності, цілі та основні завдання. Структура Міжнародного союзу нотаріату (МСЛН). Асамблея нотаріатів – членів та її склад. Порядок призначення і проведення засідань Асамблеї МСЛН. Функції та повноваження Президента МСЛН. Керівна рада МСЛН: склад і напрями діяльності. Генеральна рада МСЛН: функції, повноваження, склад. Функціональні обов'язки генеральних радників МСЛН. Наглядова фінансова рада: основні завдання та функції. Процедура призначення кандидатів на пост президента, віце-президентів, скарбника і секретаря МСЛН. Членство у Міжнародному союзі нотаріату. Статут Міжнародного союзу латинського нотаріату (МСЛН).

Європейський кодекс нотаріального професійного права. Характеристика загальних норм при здійсненні нотаріальної діяльності. Лояльність і високі моральні якості нотаріуса. Неупередженість і незалежність при здійсненні консультування та нотаріального посвідчення. Обов'язок нотаріуса дотримуватися професійної таємниці та конфіденційності. Професійні об'єднання нотаріусів Європейського Союзу як можливість підвищення кваліфікації. Спільна і колективна реклама нотаріусів як «загальна інформація на службі громадян». Особливості відповідальності нотаріуса за використання свого електронного підпису.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 (23. 07. 96). Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.
11. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.

12. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

13. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.

14. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

15. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

16. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

17. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

18. Про державне мито : декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93>.

19. Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату : постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 923. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/923-2011-%D0%BF>.

20. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>.

21. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса : постанова Кабінету Міністрів України 19 серпня 2015 р. № 624. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF>.

22. Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених: постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-%D0%BF>.

23. Деякі питання щодо надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного

характеру : наказ Міністерства юстиції України від 6 грудня 2022 р. № 5441/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1546-22>.

24. Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав : наказ Міністерства юстиції України від 23 грудня 2015 р. № 2727/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1638-15>.

25. Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита : наказ Міністерства фінансів України від 7 липня 2012 р. № 811. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1623-12>.

26. Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності : наказ Міністерства юстиції України від 23 березня 2011 р. № 888/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-11>.

27. Про затвердження Положення про державний нотаріальний архів : наказ Міністерства юстиції України від 18 травня 2009 р. № 870/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-09>.

28. Про затвердження Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса : наказ Міністерства юстиції України від 22 березня 2011 р. № 871/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0388-11>.

29. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр : наказ Міністерства юстиції України від 7 липня 2011 р. № 1810/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11>.

30. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру нотаріусів : наказ Міністерства юстиції України від 13 жовтня 2010 р. № 2501/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-10>.

31. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю : наказ Міністерства юстиції України від 11 липня 2012 р. № 1043/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1170-12>.

32. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22 грудня 2012 р. № 296/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

33. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування : наказ

Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11>.

34. Про затвердження Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату : наказ Міністерства юстиції України від 28 липня 2011 р. № 1905/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-11>.

35. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів : наказ Міністерства юстиції України від 28 серпня 2014 р. № 1422/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-14>.

36. Про затвердження Порядку проведення іспиту комісією з питань складення іспиту із спадкового права посадовими особами органів місцевого самоврядування, уповноваженими на вчинення нотаріальних дій : наказ Міністерства юстиції України від 25 червня 2015 р. № 1075/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0760-15>.

37. Про затвердження Порядку проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства : наказ Міністерства юстиції України від 17 лютого 2014 р. № 357/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0298-14>.

38. Про затвердження Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав : наказ Міністерства юстиції України від 25 травня 2015 р. № 779/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0602-15>.

39. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна : наказ Міністерства юстиції України від 29 вересня 2016 р. № 2831/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1301-16#n8>.

40. Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства : наказ Міністерства юстиції України від 22 грудня 2010 р. № 3253/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10>.

41. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : наказ Міністерства юстиції України від 7 червня 2021 р. № 2039/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21>.

42. Європейський кодекс нотаріальної етики, прийнятий Конференцією нотаріусів Європейського Союзу 3-4 лютого 1995 року в Неаполі. URL : <https://npu.ua/wp-content/uploads/2018/01/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf>.

43. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): міжнар. док. від 04.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

44. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах: міжнар. док. від 22.01.1993 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009.

45. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнар. док. від 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

46. Статут Міжнародного союзу нотаріату, затв. Асамблеєю нотаріатів – членів МСЛН 2 жовтня 2007 року у Мадриді. URL : <https://npu.ua/wp-content/uploads/2018/03/StatutesUINLua-2.pdf>.

47. Загальна декларація прав людини: міжнар. док. від 10.12.1948 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

Основні рекомендовані джерела інформації:

48. Голубева Н. Ю., Апалькова І. С., Яницька І. А. Нотаріат України : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2017. 74 с.

49. Долинська М. С. Нотаріальний процес : підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 652 с.

50. Долинська М. С. Нотаріат : підручник. Львів : Ліга-Прес. 2018. 398 с.

51. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат : підручник. Харків : Право, 2019. 416 с.

52. Нотаріат в Україні : навч. посібник / Ю. В. Нікітін, С. С. Бичкова, А. Г. Чубенко, В. К. Матвійчук, Е. О. Гіда, Т. П. Устименко, Н. О. Чучкова. 4-те вид., доп. і перероб. / За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Ю. В. Нікітіна. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. 586 с.

53. Нотаріат України: Книга 1. Організація нотаріату з практикумом : підр. у 3 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси. 3-тє вид., доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2015. 484 с.

54. Тетарчук І. В. Нотаріат України : Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : ЦУЛ, 2020. 332 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

55. Долинська М. С. Українське нотаріальне право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 248 с.

56. Зобов'язальне право України (елементарний курс). / За заг. ред. Резніченка С. В. Одеса : ОДУВС, 2010. 346 с.

57. Іноземні документи в нотаріальній практиці / Коротюк О. В., Журавльов Д. В., Чижмарь К. І. Київ : ОВК, 2021. 32 с.

58. Комаров В. В. Нотаріат в Україні : підручник /В. В. Комаров, В.В. Баранкова ; НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого», рец. С. О. Погрібний. Харків : Право, 2012. 385 с.

59. Корнєєв Ю. В. Нотаріат в Україні : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 120 с.

60. Курс цивільного процесу : підручник / за ред. В.В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.

61. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.

62. Мічурін Є. О. Правочини. Зразки нотаріальних документів: Навчально-практичний посібник: Коментар цивільного законодавства, нові види договорів, зразки нотаріальних документів, коментар до окремих зразків документів. Харків : Еспада, 2014. 464 с.

63. Нотаріальне оформлення цивільно-правових документів: Зразки. Роз'яснення. Нормат. акти : (довідник). Кив : Юрінком Інтер. 2005. 334 с.

64. Нотаріат в Україні : навчальний посібник (2-е вид., стереотип.) / За ред. Ю. В. Шкітіна. Київ : КНТ, 2008. 680 с.

65. Нотаріат України : навч. посіб. / О. В. Сердюченко, Ю. О. Мосенко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 200 с.

66. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, П. М. Каркач та ін.; за ред. І. Є. Марочкіна. Харків : Право, 2014. 448 с.

67. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Харків : ФО-П Лисяк Л.С., 2020. 448 с.

68. Семаков Г. С., Кондракова С. П. Нотаріат в Україні: Курс

лекцій. Київ : МАУП, 2001. 120 с.

69. Спадкове право : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О. В. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 164 с.

70. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для підготовки до іспитів / Упоряд. І. В. Тетарчук, Т. С. Дяків. Київ : ЦУЛ, 2013. 200 с.

71. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

72. Теорія нотаріального процесу: наук.-практ. посіб. / за ред. С. Я. Фурси. К. : Центр учбової літератури, 2012. 920 с.

73. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Видання 12-ге доп. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 810 с.

74. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.

75. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Бордюг Т. О., Фурса Є. Є. Нотаріальний процес. Інтерактивний курс (з практикумом). Підручник. Київ: Алерта, 2021. 480 с.

76. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Дика А. О. Спір про право у цивілістичному процесі: нотаріат, суд, виконавче провадження : монографія. Київ : Алерта, 2021. 288 с.

77. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О. В. Кіріяк, Ю. П. Пацурківський, М. М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.

78. Цивільне право України: підручник: в 2 т. Т. 2 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 428 с.

79. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. Вид. 6-те, перероб. Харків : Право, 2022. 220 с.

80. Чижмарь К. І., Журавльов Д. В. Нотаріальне діловодство. Правила ведення : практичний посібник. Київ, 2019. 252 с.